

Alapszakos Szakdolgozat

Bús Adrienn Diána

Zenekultúra BA

Finn minor

2025

EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM

Bölcsészettudományi Kar

Alapszakos Szakdolgozat

Zen–e a zene?

*Miért változhat a zeneiparban elhelyezkedő
előadóművészek személyisége*

Témavezető:

dr. Horváth Ágnes

DLA egyetemi tanársegéd

Készítette:

Bús Adrienn Diána

Zenekultúra BA

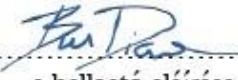
Finn minor

2025

SZERZŐSÉGI NYILATKOZAT

Alulírott Bús Adrienn Diána (név) A47NRL (Neptun-kód) ezennel kijelentem és aláírással megerősítem, hogy az ELTE BTK Zenekultúra alapszakján Finn specializáción írt jelen szakdolgozatom saját szellemi termékem, amelyet korábban más szakon még nem nyújtottam be szakdolgozatként, és amelybe mások munkáját (könyv, tanulmány, kézirat, internetes forrás, személyes közlés stb.) idézőjel és pontos hivatkozások nélkül nem építettem be.

Budapest, 2025.04.12.

.....
a hallgató aláírása

Tartalomjegyzék

Absztrakt	1
Bevezetés	1
Életvitel a XXI. században	2
Internet és közösségi média	2
Kulturális fogyasztás és személyes élmény	4
Művészeti digitalizáció	5
A zenehallgatás pszichológiája: figyelem és bevonódás	6
Látványelemek és zenei élmény: változó közönségigények	7
Érdeklődés, figyelemfenntartás	8
Társadalmi megítélés	9
Szakmai nézőpont – a karrier-szakadék: korlátlan munka, korlátozott megtérülés	9
Az alkotás ára: infláció és a művészi fenntarthatóság dilemmái	11
Mikor nincs idő megállni: elvárások a színpalak mögött	12
Módszertan	13
Eredmények	16
Társadalmi kutatás – A zenehallgatás preferált felületei és módjai	16
Az aktív és passzív zenehallgatás gyakorisága, okai és hatásai a döntéshozatalra	17
A művészek általános megítélése	19
Szakmai szempont – Kevert kutatás	20
Zene üzleti csomagban – a kreatív szerepkörök kiszélesedése és következményei	22
A siker küszöbén, visszhang nélkül – a pályakezdők előrelépési dilemmái	24
A családi és társadalmi kétélyek hatása a pályaidentitásra	24
Trendformálók és kapuőrök – A helyszínek szűrő szerepe az zenészi érvényesülésben	25
A média szerepe	25
Belső feszültségek	27
A siker árnyalatai a zenészi identitás viszonylatában	28
A pályaelhagyás mögötti motivációk	29
Mentális egészség	29
Összegzés	30
Hivatkozások	33

Absztrakt

A zene és a művészet vitathatatlanul mindenki életében jelen van, legyen az aktív, vagy csupán passzív kapcsolat. Ennek ellenére kevesen gondolnak bele abba a részletesen felállított struktúrába, ami alapján a zeneipar működik - holott hatással van társadalmunkra és az egyénre, mindezek mellett fejlődését nagyban irányítja a hallgatóközönség. Felmerül tehát a kérdés, miszerint a jelenlegi rendszer alakulását mik idézhetik elő, milyen kivételései lehetnek azon művészekre, akik az amatőr zenei létből kívánnak átlépni a szakmai szférába, illetve milyen módon lehetséges élhetőbbé tenni ezt a közeget mindenki számára?

Bevezetés

A zeneipar mai berendezkedése erőteljesen eltérő az elmúlt évszázadokban megfigyelt működéstől, melyhez hozzájárult többek között a nagyrészt demokratikus államberendezkedés, az internet és a közösségi hálózatok elterjedése, valamint a mindenkorinál nyitottabb társadalmi felfogás. Alapvetően kijelenthető tehát, hogy bizonyos szempontból az alkotók tisztelete, elfogadása és az esélyegyenlőség terén egy kifejezetten pozitív rendszer alakult ki.

Ugyanakkor fontos kiemelni, hogy az elmúlt évtizedek statisztikái alapján a művészek jelentős részénél alakul ki valamilyen formában mentális probléma (Wesseldijk, Ullén, Mosing, 2019). Számtalan koncertező zenész számol be teljesítési kényszerről és kiégésről, a szorongás több, mint 73%-kal a leggyakoribb problémának számít köreikben, míg depresszióval az aktív előadók körülbelül 70%-a küzd (Gross, S. A., Musgrave G., 2020). Ezzel szemben egy dán kutatás során kimutatták, hogy az amatőr, valamint visszavonult művészeknél kisebb arányban jelentkeztek hasonló tünetek (Bonde L. O., Juel K., Ekholm O., 2018). Vajon mik lehetnek ennek az okai?

Érdekes megfigyelni, hogy a számok akkor kezdenek emelkedni, amikor elkezdődik az öröm-, vagy hobbizenélésből való átmenet a komoly, hivatásszerű látásmódba. Kétségkívül sok tényező játszhat közre, ami megnehezíti az adott állapotot, ennek alapos megismeréséhez azonban szükséges különböző nézőpontokból megtekinteni a fennálló szituációt. Más okokat fedezhetünk fel ugyanis a probléma szakmai (ideértve a menedzseri, kiadói és alkotói résztvevőket), illetve hallgatóközönségi, társadalmi oldalát tanulmányozva, ezek együttes

figyelembevételével végül egy átfogóbb képet kaphatunk a zeneiparban jelenleg fennálló nehézségekről.

Hipotézisem alapja, hogy a szakmai érvényesülés érdekében olyan mértékben szükséges bizonyos döntések meghozatala, nem zenei készségek elsajátítása, illetve önmagunk formálása, mely negatív hatással lehet az alkotó énképére, motivációjára, illetve gondolkodásmódjára is.

Életvitel a XXI. században

A zenét hallgató, passzív résztvevő helyzetének értelmezéséhez elengedhetetlen tisztában lenni az átlag egyén mindennapjaival és problémáival. Adott egy környezet, melyben az emberek túlnyomó többsége heti negyven órában dolgozik, remélhetőleg egy olyan cégnél, abban a szakmában, amit egyaránt szeret és a megélhetését is biztosítja. Egy a Gallup által szervezett felmérés ennek ellenére azt mutatja, hogy a teljes állásban levők mindössze 15%-a elkötelezett és motivált a szakmája iránt (Clifton, J. 2017).

Az egyetemisták közül egyre többen vállalnak munkát a tanulmányaik mellett, próbálnak elhelyezkedni és biztos jövőt kialakítani saját maguk számára, ugyanakkor érthető módon igénylik a társasági életet is, ezek között pedig nehéz megtalálni az egyensúlyt, kitettek a túlterheltségnek, illetve a kiégésnek. A Felsőoktatási Tanács Egyesület 2021-es kutatásából kiderült, hogy a felsőoktatásban tanulók körülbelül 40%-a küzd lelki problémával, 54%-uk dolgozik, melyből minden második heti 21 óránál többet (Karner, O. 2021).

A közoktatásban részt vevő gyerekek kimerültek, szeretnének egy közösség részeseivé válni, 17,3%-uknál már ebben a korban jelentkeznek a depresszió tünetei (Kató, Sz., Nagy, B. E., 2016).

A tanulmányokat és statisztikákat összevetve elmondható tehát, hogy az egyéb negatív életesemények figyelembevétele nélkül is a nap végén a legtöbben fáradtak, nem marad energiájuk komplikáltabb információk befogadására.

Internet és közösségi média

A fentiek alapján adott egy kimerült társadalom, mely ugyan nem csupán a jelenkorra jellemző, a kikapcsolódás, valamint stressz levezetés módja azonban az eddigiektől jelentősen eltér.

A népesség nagy része a XX. Században még szabadidejét olvasással, kirándulással, közösségi programokon való részvétellel töltötte, ezzel biztosítva a testi és lelki regenerációt és a szociális kapcsolatok egészségét. 1992-ben jelent meg az internet (World Wide Web) közhasználati célra szánt verziója, a 2010-es évekre pedig már megszületett a legtöbb közösségi platform. Ezzel egyidejűleg a népesség saját pihenését és életviteli szokásait az ezredforduló idejétől kezdve drasztikusan megváltoztatta. A Facebook 2004-es, a YouTube 2005-ös és az Instagram 2010-es feltörésével az olvasást felváltotta a videók nézése, a beszélgetések többsége az online térben történik, az ismerősök életeseményeinek követése túlnyomó részben a platformokra feltöltött anyagok alapján zajlik.

A 2019-ben kezdődő, majd évekig elhúzódó Koronavírus járvány a személyes kapcsolatokat ennél is jobban megingatta, az emberek többsége a pandémiát követően is hibrid-munkavégzést folytat. Jelenleg minden információ gombnyomásokra áll tőlünk, az internetre felkerülő anyagok (legyen szó folyóiratról, bulvársajtóról, kép- és hanganyagról, vagy hírességek, barátok képeiről) kétségkívül nem a teljes valóságot mutatják. Annak ellenére, hogy a köztudatban mára már elterjedté vált ez a tény, nem elhanyagolható a világhálózathoz való teljes és szabad hozzáférés következménye egyik korosztálynál sem. Ugyan egyértelmű kapcsolat nem állapítható meg a negatív önbecsülés, lelki problémák, valamint a világháló rendszeres használata között, mindenféleképpen beszélhetünk összefüggésről az online platformok és az önbizalom terén (Czapák Z. 2020).

Ezen technológia elterjedésének köszönhetően az interneten való böngészéssel töltött relaxációs idő megszűnik teljes mértékben pihentetővé válni, ugyanis használatával folytatódik az agyba érkező impulzusok folyamatos feldolgozása. Amikor olyan technológia érhető el, amely végtelen számú lehetőséggel rendelkezik, ezzel szemben véges idő áll rendelkezésre, egy bizonyos ponton az emberek leállnak. Egyszerűen nem tudnak több mindent befogadni (Bianchini, G. 2011). Az információ- és reklámdömping ugyanakkor korántsem ér véget a képernyőtől való elszakadáskor. Jelen van hirdetőtáblákon és plakátokon, gépjárműveken, ruhákon, valamint társalgásainkban egyaránt, tehát alapvetően kimondható, hogy ébredésünktől kezdve szüntelenül mindannyiunkat különböző hatások, tapasztalatok és ingerek érnek; így a fogyasztói réteg bármennyire is próbál racionális és objektív döntéseket hozni, szokásait valamilyen szinten elkerülhetetlenül befolyásolni fogják a hirdetések. (Márkus M., Szűcs E., Takács T. 2014)

Ennek alapján érthetővé válik, hogy a társadalom többsége (kiemelten a már a jelenlegi helyzetnek fiataloktól kitett generáció) részrehajlóvá válhat az egyszerűen befogadható, felkapott és közösségük által elfogadott tartalmak, illetve trendek irányába.

2019-ben a klasszikus, elektronikus, illetve rockzenét a megkérdezettek fele nem szerette, kifejezett rajongótábora pedig a komolyzenének volt a legkisebb. Legkevésbé megosztónak a pop, valamint mulatós zene bizonyult, a válaszadók több, mint 60%-a rendkívül kedvelte ezen műfajokat, míg csupán 12% utasította el hallgatását (Kristóf L., Kmetty Z. 2019)

Igaz ugyan, hogy a könnyed hangvételű műsoroknak, videojátékoknak, zenei tekintetben pedig a pár hangból álló daloknak pozitív hatása is van, hiszen olyankor az ember kis időre megfeledkezhet a való életben történő problémákról és stresszes helyzetekről, ugyanakkor bizonyos értelemben ez a valóságtól való meneküléshez és konfliktussal telített szituációk elkerüléséhez is vezethet.

Kulturális fogyasztás és személyes élmény

Zenei értelemben legtöbbször a megszokott mindennapok ellensúlyozására, valamint eltérő ingerek beemelésére a koncerteken való részvételt keresik. Ezzel szemben mégis rengeteg különböző faktor játszik közre a folyamatban, melyek együttes fennállása csökkenő tendenciát eredményez az élőzenét aktívan fogyasztók viszonylatában. A zenészek legnagyobb bevételi forrását ugyanakkor továbbra is a turnék és fellépések adják. Az okok és motivációk alaposabb átlátásához fontos megértenünk a hallgatók jelenlegi élethelyzetét és nyitottságukat befolyásoló tényezőket.

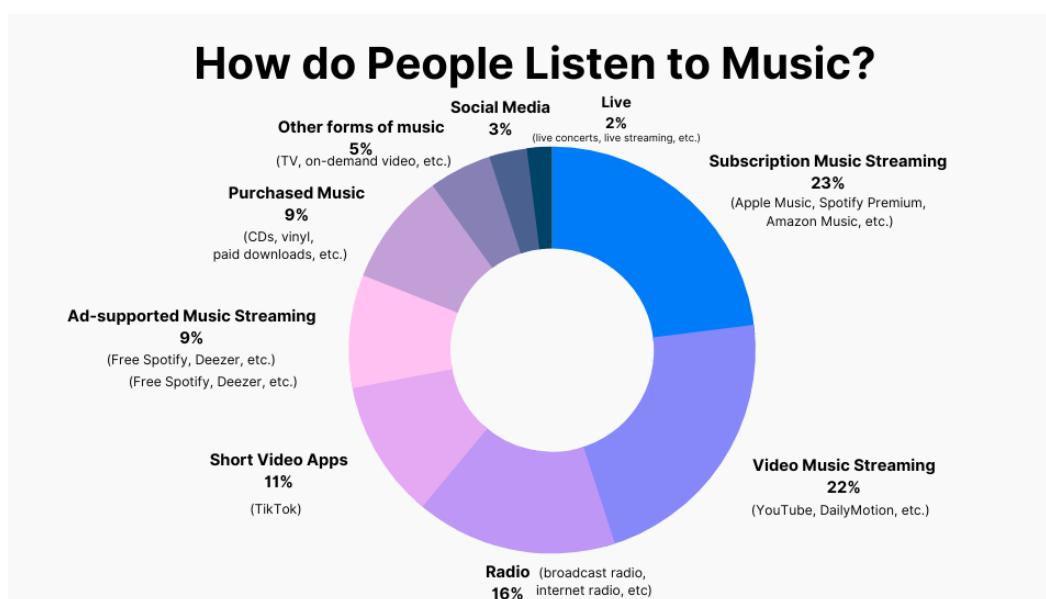
A kultúrára való nyitottságot és igényt számos tényező befolyásolja: ilyen lehet a jövedelem, a kulturális szolgáltatások költsége, az életkor, az iskolai végzettség, a vallás vagy a lakóhely (Kántor, 2021). A fogyasztás és a szocio-demográfiai jellemzők közötti összefüggéseket az Eurobarométer a 2007-es felmérésében vizsgálta (European Commission, 2007), melyet a Corvinus Bulletin 2024-es tanulmányában foglalta össze.

A kultúra szerepének egyik legfontosabb tényezője az oktatási idő hossza. Azok a válaszadók, akik 20 éves korukig vagy annál tovább tanultak (89%), lényegesen nagyobb valószínűséggel mondják azt, hogy a kultúra fontos számukra, mint azok, akik csak 15 éves korukig tanultak (66%).

Bizonyos foglalkozási csoportok és munkahelyi pozíciók is befolyásolják a megítélést: a vezetők (87%) nagyobb arányban gondolják fontosnak a kultúrát, mint a fizikai dolgozók vagy a munkanélküliek (72%).

A lakóhely méretének is van bizonyos szintű hatása: a nagyvárosi válaszadók (80%) nagyobb arányban jelezték a kultúra fontosságát, mint a falvakban élők (72%). (Sulyok, Madarász & Lőrincz, 2024).

Az alábbi ábrán megfigyelhető a zenehallgatás, illetve a szolgáltatásért fizetők százalékos aránya 2023-ban, mely alátámasztja a művészek bevételi forrásainak problémáit.

1. ábra – A zenehallgatás módjainak százalékos eloszlása

Forrás: Headphones Addict, 2025

Művészeti digitalizáció

Az élőzenére való igény csökkenése szoros összefüggésben áll az 1999-ben megjelent P2P, valamint Napster rendszerek felvirágzásával és az azt követő streaming platformok világméretű elterjedésével a 2000-es évek elején elkezdett kibontakozni egy olyan irányzat, mely maradéktalanul megreformálta a kultúra fogyasztását – így lehetségessé vált az 'ingyenes', folyamatosan rendelkezésre álló és mindenki számára könnyen elérhető zene.

Az elmélet alapján a fogyasztók a szinte korlátlan választéknak köszönhetően már nem csupán az alapvetően is ismert, szilárd kapcsolati hálóval rendelkező és megfelelően reklámozott előadók anyagaihoz férhetnek hozzá, hanem a kevésbé népszerű és feltörekvő zenészek felvételeihez is. Ennek megfelelően tehát az alacsony előállítási költségek miatt a rétegzene, illetve az induló zenekarok is megjelenhetnek a piacon (Fodor, 2015).

A hangsúly viszont a feltételes módon van, - hiszen a platformok köztudottan optimalizálva vannak a felhasználók megtartására, ebből következően az egyéni preferenciákat és a döntéshozatali folyamatot (stílus, hossz, kedvelt mű vagy előadó stb.) figyelembe véve ajánlanak fel olyan hanganyagot, mely a legnagyobb valószínűséggel ösztönzi az ügyfelet a további használatra és a felületről kialakított pozitív vélemény elnyerésére. A megjelenésért fizető előadók, illetve nagyobb nézettséggel vagy hallgatottsággal rendelkező tartalmak természetesen előnyt élveznek, ezáltal számos előadó műve háttérbe szorul – hiszen a felület fel sem ajánlja azt a fogyasztók számára. A kisebb nézettséggel rendelkező anyagok pedig még kevésbé jelennek meg az ajánlásokban, tehát előadói szempontból egy ördögi körről beszélhetünk.

A zenehallgatás pszichológiája: figyelem és bevonódás

A modern technológia fejlődésével a mobiltelefon vált napjaink elsődlegesen használt eszközévé, ez alól a zenei tartalmak fogyasztása sem kivétel. A fejhallgatók működési elve egy olyan virtuális akusztikai tér megteremtése, amely kivonja a hallgatót a külvilágból, ezzel létrehozva a zenehallgatás privát élményét. A rohanó világunkban egyre inkább alapvetőnek számító multitasking képesség mellett egyre inkább kihívást jelent osztatlan figyelemmel befogadni a zenét, hiszen ez a megszokott viselkedési mintáinktól eltérő hozzáállást igényel. (Váradi, 2022)

Érdeemes továbbá szem előtt tartani, hogy a technológiai forradalom következtében egy olyan társadalomban élünk, ahol az emberek kedvük szerint hallgathatják kedvenc előadóikat a nap bármely szakaszában, maguk dönthetnek az elhangzó dalok sorrendjéről és ismétlési számáról, hangulatuktól függően válhatnak műfajt, vagy éppen fedezhetnek fel egy számukra ismeretlen művészt; ráadásul mindezt számtalan olyan platformon tehetik meg, melyek kifejezetten a felhasználó ízlését és szokásait monitorozva méginkább gördülékennyé teszik a zenehallgatást.

Ezen túl fontos kiemelni a koronavírus okozta lezárások jelentőségét is, hiszen akkoriban érthető módon a legtöbben rá is voltak utalva a virtuális tér adta lehetőségekre. Ez egyben jelentette az online szféra, ennek értelmében pedig a marketingstratégiák teljes körű optimalizálását és továbbfejlesztését, az ekkor kialakult szokásaink pedig szignifikánsan átalakították zenehallgatási attitűdünket. Ezek alapján a zeneipar nagyrészt személyes jelenlétet igénylő berendezkedése és páratlan élményekre alapuló rendszere egy eddig

ismeretlen, azonban igencsak jelentős vetélytárssal találta szemben magát, a felgyorsult és modernizálódott világhoz pedig alkalmazkodnia kellett.

Theodor W. Adorno 1970-es tanulmányában hat csoportba sorolja a zenefogyasztókat. Az első kategória a szakérők köre, akik teljesen tudatos és adekvát módon hallgatják a műveket: figyelmüket nem vonja el semmi az értelmezéstől, képesek követni a bonyolultabb zenei folyamatokat, valamint összefüggéseket is felfedeznek azok között. Emellett képesek meghatározni bizonyos formai elemeket és felismerni harmóniai összefüggéseket, ami bizonyos fokú előképzettséget is feltételez.

A második csoport a 'jó hallgatók' rétege, akik ugyan nem rendelkeznek zenei tudással, mégis megalapozott ítéletet tudnak alkotni, mivel öntudatlanul értik és érzékelik a zene belső logikáját.

Meglátása szerint a harmadik kategóriájába azok tartoznak, akik a zenét elsősorban kulturális értéként tisztelik, emellett társadalmi érvényesülés céljából látogatnak el koncertekre.

Ezt követi az emocionális befogadók köre, akik a művészetben saját érzelmeiket élik meg, és bizonyos szinten azonosulni tudnak a művek tartalmával.

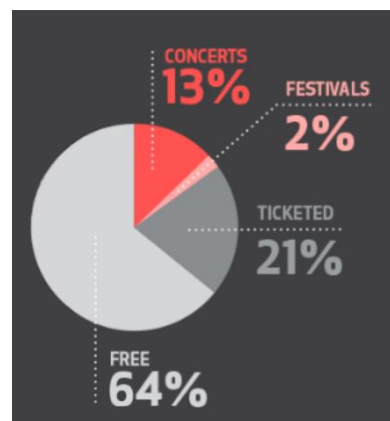
A legnagyobb csoport a zenehallgatást szórakozásként vagy kikapcsolódásként kezelő réteg, akik művészeti attitűdjét elsősorban a dekoncentráció jellemzi. Számukra a zene nem esztétikai értéként jelenik meg, hanem háttértényezőként vagy hangulati elemként bír jelentőséggel.

Adorno továbbá külön kategóriába sorolja azokat, akik közömbösek a zene iránt. Ők nem rendelkeznek zenei érzéssel és nem mutatnak különösebb érdeklődést a művészetek ezen területe iránt (Adorno, 1970).

Látványelemek és zenei élmény: változó közönségigények

Ennek eredményként a rendezvények esetében egyre inkább megfigyelhető a show-elemek használata (színek, fények erőteljes igénybevétele) és a társművészetek beemelése. Ez alapvetően pozitív változást is jelent, elvégre a táncművészet, vagy képzőművészet iránt különösebb érdeklődést nem mutató egyének ily módon nyitottabbá válhatnak ezen alkotói irányzatok felé. Ugyanakkor érdemes látni, hogy jelen életvitelünkben ezekre az additív tényezőkre az emberek egy részének mára már szüksége is van, másrészt az agy jelentősen kevesebb információt kap az előadás során, ami akár a figyelem apadásához is vezethet.

A nem-zenei látványelemek használatának ellenére megfigyelhető a koncertekre való igény bizonyos szintű csökkenése. A Luminate 2024-es kutatása alapján a megkérdezett férfiak és nők mindössze 20-20%-a vett részt az elmúlt egy év során élőzenei eseményen (Allan, 2024). Emellett az ARPA által közzétett eredmények alapján az ausztráliai zenei rendezvények jelentős részét (87.5%) a belépőjegy megváltása nélkül látogatható koncertek tették ki (Ernst & Young, 2011). A teljes eloszlást a Live Music Office által készített grafikon szemlélteti.

1. grafikon – Koncertek százalékos eloszlása

Forrás: Live Music Office, é.n.

Érdeklődés, figyelemfenntartás

Ennek alapján felmerül a probléma, miszerint mennyire válik sikeressé egy csupán zenei impulzusokat kínáló alkotás, illetve mennyiben elengedhetetlen egy bizonyos mértékű “plusz-faktor” hozzáadása a dalok mind élő, mind online platformokon való közlése során.

Az emberi döntéshozatal folyamatának feltérképezése, valamint a figyelem felkeltését és fenntartását befolyásoló tényezők tudatos alkalmazása szinte elengedhetlenné vált a közönségmegtartás szempontjából. Ez természetesen folyamatos kutatómunkát, ennek értelmében pedig jelentős mértékű idő- és energia befektetést; továbbá a közösségi média magabiztos és célorientált felhasználását kívánja meg a művészekről; - természetesen az alkotói folyamatok, színpadi jelenlét és számos egyéb képesség fejlesztése mellett.

A feladat elvégzéséhez, a művészi image kiépítéséhez és ennek megfelelő lekommunikálásához sok esetben már a kezdetektől fogva szükség lenne kihelyezett emberre. A feladat leadásához viszont elengedhetetlen egy bizonyos mértékű ismertségi szint elérése a zenész részéről, ennek hiányában ugyanis a managerek túlnyomó többsége nem tesz szert elegendő profitra, illetve a befektetett energiája sem egyezne meg az ügyfél szakmai előrelépésével. Összegezve, az induló, ennek értelmében számottevő követőtáborral még nem rendelkező alkotók helyzete korántsem egyszerű.

Azt is érdemes figyelembe venni, hogy míg néhány évtizede az átlag dal hosszúsága 7 perc körül járt, az utóbbi tíz évben ez lecsökkent körülbelül három és fél percre, mely szintén alátámasztja a felgyorsult életmóddal kapcsolatos változásokat. Az alábbi grafikon jól érzékelheti, hogy egy 6 perces dal közönségmegtartása mily módon alakul. Jól látható, hogy

az első fél perc kritikusnak számít az érdeklődés fenntartása szempontjából, két és fél perchez közelítve a hallgatóság béli esés újból elindul.

Társadalmi megítélés

A zenészek presztízsét pontosan mérni rendkívül nehéznek bizonyuló feladat, hiszen a válaszadás nagyban függ az

2. grafikon – Közönségmegtartás grafikonja egy 6 percnél hosszabb mű esetében

Forrás: Saját műről készült kimutatás, YouTube Studio

egyének iskolázottságától, szakmájától, illetve személyes tapasztalataitól. Alapjában véve viszont kiderül, hogy a 2016-os presztízsskálán körülbelül 8-as értékelést kapott egy sikeres előadó, mely körülbelül megegyezik egy élelmiszerboltos megbecsülési szintjével (Központi Statisztikai Hivatal 2016). Miért lehet ez?

A művészekről kialakított kép a legtöbb ember fejében egy szórakozással és utazással teli életet fest le, tele a szakma iránti elhivatottsággal, a közönségtől kapott szeretettel, nem utolsósorban pedig pénzzel és hírnévvel. Mindenki szeret zenét hallgatni, számos kutatás alátámasztja ennek pozitív hatását a lélekre, valamint testre egyaránt, ezt ennek következtében könnyen össze lehet kapcsolni az alkotás folyamatával. Összegezve tehát kialakult egy idilli kép a szakmáról a társadalomban, ami ugyan bizonyos téren nem áll teljesen ellentétben a valósággal, azonban csupán a szituáció egyik oldalát közelíti meg.

Szakmai nézőpont – a karrier-szakadék: korlátlan munka, korlátozott megtérülés

Az induló művészek értelemszerűen arányosan kisebb mértékű bevételre tesznek szert, ami alapvetően nem problémás, hiszen ez esetben kevesebb előadói tapasztalattal rendelkező és zeneileg kiforratlanabb formációkról beszélünk. A fellépési lehetőségek azonban szoros összefüggésben állnak a népszerűséggel: a kisebb közönségbevonású zenészek elsősorban a megfelelő méretű befogadóképességgel rendelkező helyszíneken léphetnek fel – amelyek nagy részét a pubok, nonprofit szervezetek által működtetett helyek, vagy kulturális közösségi terek teszik ki. Ezek a helyszínek alkotják az underground színteret, amely a legtöbb kezdő művész számára az iparba való belépési pontot jelenti.

Mivel ezek az intézmények korlátozott anyagi forrásokkal rendelkeznek, gyakran jelentősen alacsonyabb vagy semmilyen fellépési díjat nem tudnak biztosítani az előadók számára. Ez jelentősen visszavetheti a zenészek motiváltságát, hiszen ugyan a felkészülésbe fektetett idő és energia, továbbá a produkció művészeti értéke sem hozható összefüggésbe a művészek népszerűségi mutatójával, esetükben a fellépésekből származó bevétel ezzel szemben gyakran csupán az utazási költségek fedezésére lesz elegendő.

A kevésbé ismert zenészek ennek ellenére gyakran ingyenesen látogatható koncertekkel igyekeznek több résztvevőt bevonni az eseményekre. A ProArt kutatásában közölt eredmények szerint a zenei események túlnyomó többsége továbbra is belépőjegy megváltása nélkül látogatható – legyen szó akár önkormányzati, akár saját szervezésű eseményekről, a fellépések mindössze 37%-nál szükséges fizetni a részvételért (ProArt – Szövetség a Szerzői Jogokért, 2023).

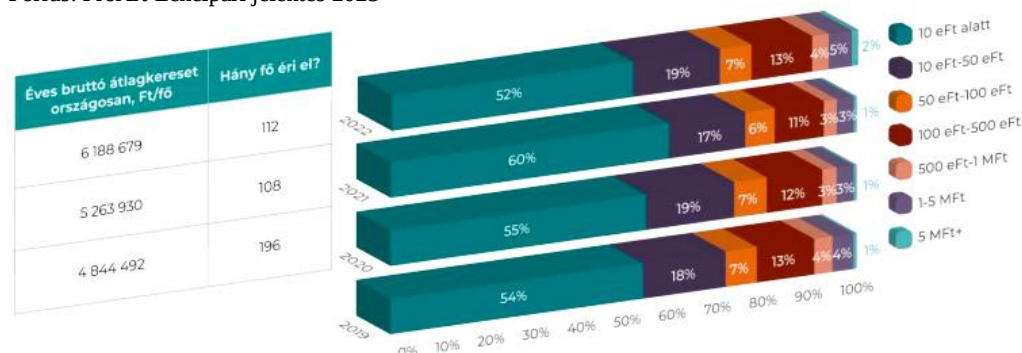
Ezek alapján jól megfigyelhető, hogy az elsődleges tényező a művészek számára továbbra is a zenéjük minél nagyobb célközönséghez való eljuttatása, mely előfeltételezi a lehetőségek bővülését és a bevételszerzés stabilabb alapokra helyezését.

Az ilyen jellegű események azonban nem biztosítanak elegendő koncerttapasztalatot és stabil előadói háttérrel a nagyobb helyszíniüzemeltetők szemében, ezért a magasabb kockázat miatt értelemszerűen kevésbé hajlamosak elfogadni a jelentkezésüket is. Ez hosszú távon jelentősen korlátozza a művészek terjeszkedésére való kilátásait, bizonyos esetekben pedig a szakmai előrelépés ellehetetlenüléséhez is vezethet.

A probléma valójában az, hogy már a zenekari felállás létrejöttéhez is jelentős pénzbeli befektetés szükséges a művészek részéről – ilyen például a hangszerek beszerzése, oktatási díjak megfizetése, próbaterem fenntartása, és az alkotások kiadásával kapcsolatos költségek. Mindezen túl gyakran életmódbeli változtatások és áldozatok vállalása is szükséges, hiszen a zenei pálya előtérbe helyezése miatt sok esetben másodlagossá válik a kikapcsolódás és szórakozás, ami sok esetben a társas kapcsolatok beszűküléséhez vezethet. Ennek fényében érthető, hogy erőfeszítéseik legalább részleges megtérülését várják a művészetüket fogyasztó közönségtől. A ProArt 2023-as kutatásában közzé tett ábra a hazai zenészek jövedelemszerzési eloszlását szemlélteti:

3. grafikon – magyarországi zenészek jövedelemeloszlása

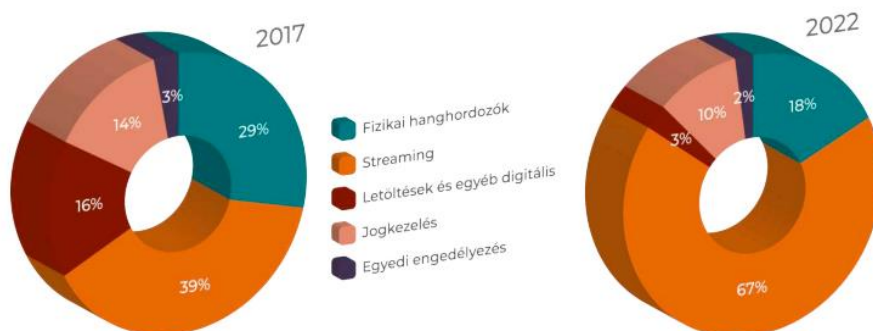
Forrás: ProArt Zeneipari jelentés 2023

Az alkotás ára: infláció és a művészi fenntarthatóság dilemmái

A fizikai hanghordozó-eladások 2021 óta újra növekednek, ami első látásra megkönnyítheti a szakmában levők anyagi helyzetét. Azonban a javuló tendencia ellenére napjainkban ez az ágazat még így sem teszi ki a streaming dominálta piac egyötöd részét (Proart – Szövetség a Szerzői Jogokért, 2023). A hangfelvétel-kiadás bevételeinek globális eloszlásának 5 év alatt történő változását az 5. grafikon szemlélteti.

A hanghordozók népszerűségének ismételt felvirágzását emellett a piac igyekszik előnyére fordítani, a MAHASZ statisztikái szerint, míg 2023-ban összesen 614 670 darab értékesítés történt

4. grafikon – A hangfelvétel-kiadás globális eloszlásának változása

Forrás: ProArt Zeneipari Jelentés 2023; Bázis: MAHASZ, IFPI Global Music Report 2023

mintegy 1 773 160 651 Forint értékben, a következő évben 5%-os mennyiségi emelkedés és 11%-os értéknövekedés figyelhető meg (MAHASZ 2023, 2024). Ennek alapján a termékek árát a hivatalosan közölt 3.7%-os infláció mértékét (Központi Statisztikai Hivatal, 2025) jelentősen meghaladó ütemben emelték.

Érdemes kiemelni, hogy az eladások legnagyobb részét a nemzetközi könnyűzenei művek tették ki (60%), ebből adódóan a szubkultúra műfajaiban alkotó művészek, illetve a megfelelő nagyságrendű ismertséggel még nem rendelkező zenészek jelentős hátrányban vannak. Amennyiben követik a piac által diktált áremelési ütemet, az eladásuk csökkenhetnek, mivel

a vásárlók ár-érték arány szempontjából nem feltétlenül tartják indokoltnak a termékeik megvásárlását. Ellenkező esetben viszont a megnövekedett előállítási költségek miatt bevételeik nem tükrözik majd kiadásait, így művészetük gazdasági fenntarthatósága sérül.

Ezt igazolja a ProArt által nyilvánosságra hozott kutatás, melynek eredményei alapján megállapítható, hogy míg a szakmabeliek többségének közvetlen zenei költségei az átlagos infláció mértékével megegyező vagy annál nagyobb mértékben növekedtek, saját áraikat egyáltalán nem, vagy csak ettől elmaradó mértékben tudták emelni. Ennek értelmében jelentős reáljövedelem-csökkenésről beszélhetünk, mely indokolja többek között a szakma mellékfoglalkozás jellegét (ProArt – Szövetség a Szerzői Jogokért, 2023).

Mikor nincs idő megállni: elvárások a színpalak mögött

A pályán levők jelentős része nem tud a zenére kizárólagos bevételi forrásként tekinteni, így legtöbbször főállás vállalása mellett alkot és igyekszik szakmailag előrelépni. A ProArt 2019-es zeneipari jelentése szerint a hazai zenészek teljes jövedelmének átlagosan mindössze 30%-a származik zenei tevékenységből. Még a főállású művészek körében is 50% alatti a zenei jövedelem aránya, ami azt mutatja, hogy a szakmabeliek többsége kénytelen más forrásból is bevételhez jutni a megfelelő anyagi biztonság érdekében (ProArt Szövetség, 2019).

Továbbá a nők jelentős mértékben alulreprezentáltak mind szerzői, mind előadói szerepkörökben: míg arányuk a teljes magyar lakosság körében 52%, a szakmán belüli képviseltségük mindössze 20%-ra tehető (ProArt – Szövetség a Szerzői Jogokért, 2023). Ennek hátterében természetesen több tényező is meghúzódhat, azonban fontos rámutatni a zeneiparban tapasztalható strukturális egyenlőtlenségek, valamint a nők szakmán belül aránytalanul gyakori szexuális visszaéléseknek és kizsákmányolásnak való kitettsége közötti összefüggésre – ez utóbbi nagymértékben visszatarthatja őket attól, hogy belépjenek a szakmai közegbe vagy hosszabb távon is aktívan jelen legyenek a pályán.

Fontos megjegyezni, hogy az egyéb bevételszerző tevékenységek mellett – a hétköznapi munkakörökben elhelyezkedőkkel ellentétben – a művészek nem pihennek. Legtöbb esetben munka után, az esti órákban kezdenek hozzá a gyakorláshoz és a kreatív folyamatokhoz, valamint a koncertek szervezéséhez, az online anyagok előállításához és közzétételéhez is. A munkahét végeztével, szerencsés esetben fellépéseket vállalnak vagy forgatásokon vesznek részt. Mindezek következtében elenyésző mértékű idő marad a kikapcsolódásra, az alvásciklus könnyen felborulhat, bizonyos esetekben a munka-magánélet közötti egyensúly

megbomlik - a fokozott terhelés hosszabb távon pedig negatív hatással lehet a fizikai és mentális egészségükre is.

A túlterheltség és esetleges negatív életesemények bekövetkezése azonban az előadóművészek körében nem kezelhető elegendő indoknak a visszalépésre vagy regenerálódásra. Ezt jól mutatja egy nemzetközi előadó, Halsey 2018-as Blossom Ball rendezvényen adott beszéde is, amelyben említést tett vetélésének körülményeiről:

„Amikor 20 éves voltam, és minden lehetőség döntő fontosságú volt, a Vevo rendezvényének estéjén elvetéltem. Emlékszem, ahogy néztem a fiatal férfi menedzsmentemre, akik azt mondták 'hát, 33 millió benyomásról beszélünk, ez a koncert elég fontos'. Szóval bevettem egy gyógyszert, felvettem egy felnőtt pelenkát, majd kiálltam a színpadra.” (Halsey, 2018)

A szakirodalmi áttekintés alapján megállapítható, hogy a kortárs zeneipar komplex és sokrétű környezete számos strukturális, pszichológiai és morális kihívást állít a zenészek elé. A digitális platformok és a közösségi média elterjedése és jelentőségének növekedése ugyan új lehetőségeket teremt a művészek terjeszkedésének értelmében, azonban ezzel együtt fokozott láthatóságot és szüntelen önreprezentációs kényszert generál, illetve a feladatkörök további gyarapodását is okozza. Emellett a szerzői jogdíjak megoszlása, valamint az iparág gazdasági viszonyainak elemzése alapján az alkotói pálya mellett döntők anyagi biztonsága továbbra is kérdéses.

Az irodalmi források egyértelműen alátámasztják, hogy a művészi autonómia, az identitáskeresés, továbbá a társadalmi elvárásokhoz való viszonyulás mind olyan tényezők, melyek meghatározó szerepet játszanak a zenészek karrierjének és személyiségének alakulásában. Ezek az összefüggések szoros kapcsolatban állnak napjaink társadalmának sajátosságaival, valamint a kulturális mezőn betöltött pozíciók változásával. A bemutatott irodalom mindezen tényezők összefonódását tárja fel, ezzel megalapozva a kutatás empirikus részét, mely célja e dinamikák működésének további árnyalása.

Módszertan

Online kvantitatív kérdőív összeállításával felmértem a hazai népesség zenehallgatási szokásait azzal a céllal, hogy pontosabb képet kapjak arról, mi alapján és milyen platformokon keresztül hallgat zenét a XXI. század fogyasztói csoportja, milyen a szakmában aktívan részt vevő művészekről kialakított véleményük, illetve milyen szempontok játszanak közre a zenei döntéshozatal folyamatában.

Feltevésem az volt, hogy jelentős különbség van az aktív és passzív zenehallgatás esetében választott anyagok között mind stílusban, familiaritásban, mind nyelvi,- befogadhatósági és hangulati szempontból. Ennek következtében előnyben részesülnek azon alkotók, akik a célközönség leterheltségéhez, illetve limitált befogadóképességéhez igazodva zenei szempontból egyszerűbb dallamokat és közérthetőbb témákat alkalmaznak.

Továbbá feltevésem alapján a koncertek látogatási arányának csökkenése szoros összefüggésben áll az online platformokon való zenehallgatás (kiemelten a YouTube, valamint Spotify) népszerűségével. Az adatgyűjtés 2025 márciusában ért véget, a kérdőívre összesen 139 fő adott választ és reprezentatív a magyar lakosságra nem és életkor tekintetében, ugyanakkor érdemes kiemelni, hogy iskolázottság, illetve lakóhely értelmében nem jutott el bizonyos társadalmi rétegekhez (az eredmények jelentős arányban a budapesti értelmiségi réteg tagjainak véleményét mutatják). Az 1. táblázat a demográfiai adatok eloszlását ábrázolja.

Az adatfelvételre irányuló kutatási kérdések főbb pillérei a következők voltak: 1) a zenehallgatás preferált felületei és módjai; 2) az aktív, illetve passzív zenehallgatás gyakorisága, ennek okai és hatásai a választott anyag különböző aspektusaira; 3) a szubjektív

zenei ízlés és az ettől eltérő alkotásokra való nyitottság, valamint ezt befolyásoló tényezők vizsgálata; 4) a zenészekről alkotott kép felmérése.

A kitöltők hallgatási szokásainak tanulmányozása az alábbi fő dimenziók mentén történt:

1, zenehallgatás elsődlegesen használt formája (Milyen formában hallgat leggyakrabban zenét?)

2, az egyén élőzenére való igénye, továbbá a tényleges részvételt alakító faktorok (Fontos az Ön számára, hogy időnként élő zenét hallgasson?)

Nem	Nő: 76% Férfi: 24%
Életkor	Kiskorú: 3% 18-25 év: 26.5% 26-35 év: 19.5% 36-45 év: 18% 46-60 év: 20% 60 év fölötti: 13%
Lakóhely	Budapest: 49% Főváros agglomerációs körzete: 10% Város: 26% Falu: 15%

1. táblázat – Társadalmi kutatás válaszadójának demográfiai eloszlása

Forrás: Saját kutatás, 2025

3, a fizikai formátumú hanganyagok népszerűségének alakulása (Szükségesnek tartja a fizikai formátumú zenét?)

A zenefogyasztás motivációjaként szolgáló tényezők előfordulási gyakoriságát, a figyelem mértékét és az annak háttérében álló komponensek hatását a döntéshozatalra vonatkozóan kutatásom a következő kérdések alapján vizsgálta:

- 1, Milyen gyakran hallgat aktívan, illetve passzívan zenét?
- 2, Befolyásolja zenei választását az, hogy aktívan vagy passzívan hallgat zenét? Amennyiben igen, mely tényezők határozzák meg/formálják döntését?
- 3, Milyen műfajban hallgat leggyakrabban zenét? Befolyásolja-e egy új dalról alkotott véleményét, hogy az adott dal az Ön által kedvelt műfajban íródott?
- 4, Fontos-e választása során, hogy az előadó Ön által ismert/felkapott?
- 5, Egy adott mű esetében mi az Ön számára a legfontosabb szempont?

A zenészekről alkotott általános társadalmi kép felderítése és az emberek előítélete-vezéreltségi mértékének kutatása során a válaszadóknak különféle szakmabeliekről szóló állítások közül kellett megjelölniük azokat, amelyekkel egyet értenek vagy igaznak tartanak. Az eredmények százalékos eloszlását a csatolmányban található 6. táblázat ismerteti.

A zeneipar művészi szempontból való megközelítésének érdekében háromlépcsős kevert kutatást végeztem, kifejezett hangsúlyt fektetve a zenészek mentális állapotára, általános jólétükre és szakmai elhelyezkedési esélyeik interperszonális megélésére. A tanulmány a következő elemekből tevődött össze:

- Interjú 1: aktívan fellépő, a művészetéből élő előadóval, melynek célja a szakmában elhelyezkedett réteg gondolkodásmódjának feltérképezése, illetve az érvényesüléshez szükséges lépések megértése;
- Interjú 2: az iparban elhelyezkedni igyekvő művészekkel, így vizsgálva a művészeti szférában való érvényesülés nehézségeit, a szükséges áldozatok morális dilemmáit és az önmagukról formált kép esetleges megváltozását;
- Kvantitatív kérdőív: hivatásos és hobbizenészek, valamint pályaelhagyók körében, ennek alapján kutatva az alkotás alap motivációit, a pálya nehézségeit, illetve a művészek mentális egészségét.

Az ipar jelenlegi működési állapotának átfogó megértése érdekében interjút készítettem egy hazai menedzserrel, a szakmai nézőpont és stratégiai megközelítés elemzésének céljával.

Eredmények

Társadalmi kutatás – A zenehallgatás preferált felületei és módjai

Az eredmények alapján megállapítható, hogy a magyar lakosság életkortól függetlenül elsődlegesen a YouTube platformját preferálja (73%), második leggyakrabban használt felületként a rádiót jelölték meg (43%), melyet a Spotify használata követett (38%). Emellett érdemes különbséget tenni a válaszadók életkora alapján is. A 35 év alatti korosztály esetében kifejezetten érzékelhető a közösségi média és az internet elterjedésének hatása: a kitöltők több mint 90%-a használja a Spotify és YouTube rendszerek közül legalább az egyiket, azonban az utóbbi platform továbbra is nagyobb népszerűségnek örvend (75%). Ennek ellenére esetükben sem hanyagolható el a rádióhallgatók aránya: a fiatal generáció csaknem egynegyede támaszkodik rendszeresen a csatornák kényelmi funkciójára.

A kiemelkedően magas százalékos arány háttérében két lehetséges magyarázat is állhat. Az eredmény egyrészt összekapcsolható a kisvárosi, illetve falvakban élő ifjúság jellemzően kisebb mértékű online jelenlétével. Ugyanakkor a fővárosban és agglomerációjában tapasztalható felgyorsult életvitel következtében az egyetemista és munkavállalói réteg hajlamos lehet előnyben részesíteni a rádiós zenehallgatás egyszerűségét, hiszen ez által elkerülhető a választási folyamatba fektetett kognitív erőfeszítés. A feltételeknek megfelelő válaszok élőhely szerinti csoportosítása alapján kimutatható, hogy a fővárosban és annak agglomerációs körzetében élők 2,4-szer nagyobb arányban hallgatnak rádiót (70.5%), mint a hasonló életkorú városi, illetve falusi társaik (29.5%).

A 35 év felettiek esetében ugyancsak a YouTube tekinthető az elsődleges fogyasztási térnek: a középkorú, valamint idős korosztály csaknem 66%-a nyilatkozott annak rendszeres használatáról. Ezzel szemben a rádióadók hallgatottsági aránya esetükben már érzékelhetően magasabb, csupán két százalékkal maradván az online felület népszerűségétől (64%).

Az élőzenére való igény alakulását nagyban befolyásolja a kulturális rendezvények földrajzi elhelyezkedése, a helyszínen elérhető étel- és italkínálat költségei, valamint az ország népességének anyagi helyzete.

Összességében elmondható, hogy a magyar lakosság 59%-a fontosnak tartja a koncerteken való részvételt, közülük 55% a megfizethetőség függvényében mérlegeli a jelenlétet, míg 45%

pénzügyi vonzattól függetlenül is örömmel vesz részt kedvelt előadói eseményein. Életkor szerinti megoszlás viszonylatában a 26-35 év közötti korosztály tekinthető a legaktívabb résztvevőnek (68%), melynek háttérében a már stabilabb anyagi helyzet és a fiatal generáció fokozott társas élményekre való igénye állhat. Az életkor előrehaladtával természetesen csökkenő részvételi tendencia állapítható meg (44%), amely elsődlegesen az egészségügyi problémák gyakoribbá válásával, valamint a nyugdíjas korosztály visszaeső jövedelmével magyarázható.

Szociodemográfiai értelemben a budapesti és a fővárost környező településeken élők nagyobb arányban (63%) látogatnak el koncertekre az ország egyéb városaiban és a falvaiban lakókhöz képest (37%); műfaji preferencia tekintetében azonban mindkét csoportban a popzene kedvelői képviselték a legnagyobb arányt (55%, illetve 43%). A részletes eloszlást a csatolmány 5. táblázata ismerteti.

Ugyan a Központi Statisztikai Hivatal 2018 óta nem publikált a kulturális életre vonatkozó statisztikát, a Magyar Turizmus Zrt. közreműködésével végzett kimutatás alapján 2009 és 2010 között a válaszadók 61.5%-a vett részt legalább egy hazai fesztiválon (Sulyok, 2010). Ennek figyelembevételével megállapítható, hogy a COVID-19 miatti lezárások, illetve az infláció hatása a korlátozások feloldását követően is érzékelhető az emberek kultúrafogyasztásának szempontjából.

A fizikai formátumú hanganyagok, különösen a bakelit lemezek reneszánsza hazánkban is érzékelhető. A kérdőívet kitöltők 59%-a támogatja a hanganyagok ilyen formában történő előállítását - főként az eltérő hangulatukra hivatkozva –, ezen belül további 14% rendszeres lemezvásárlónak vallja magát. A támogatók számottevő része ugyanakkor lényeges tényezőnek tartja a termékek árát is: 28% csak abban az esetben fontolja meg a vásárlást, amennyiben az összeg számára nem túlzottan magas. A válaszadók 36.5% az újbóli népszerűség ellenére továbbra is elavultnak (18.6%) vagy szükségtelen pénzköltésnek (17.9%) tartja a zenehallgatás ezen formáját, a vélemények pedig életkor, illetve demográfiai elhelyezkedés alapján alkalmazott szűrés esetében is egyenlő mértékben jelennek meg.

Az aktív és passzív zenehallgatás gyakorisága, okai és hatásai a döntéshozatalra

A zenehallgatás szinte mindennapos jelenléte mellett elengedhetetlen az egyes indítékok megkülönböztetése, mivel az eltérő élethelyzetek befolyásolhatják az emberek választását a műfaj, nyelv, tempó, illetve téma tekintetében egyaránt. A kutatás eredményei alapján a válaszadók 60%-a napi rendszerességgel hallgat passzívan zenét, a heti rendszerességnél

ritkább fogyasztás pedig mindössze 10%. A mindennapos aktív zenehallgatók aránya ezzel szemben már csak 39%, míg a heti egyszeri alkalomnál is kevesebbet igénylők mértéke 23%-ra nő.

Mindemellett érdemes megfigyelni a válaszok korosztály szerinti disztribúcióját is: noha a fiatalabb generáció körében a tudatos, figyelemalapú zenehallgatás iránti motiváció még 40% körül mozog, az életkor előrehaladtával ez exponenciálisan csökken - a 46 év felettiek esetében mindössze 24%-ra. Ennek hátterében több tényező is állhat.

Elsősorban megállapítható, hogy a középkorúakat és az idősebb korosztály tagjait nagyobb felelősség terheli, ami kevesebb időt és energiát hagy a zenei információk értő befogadására. A gyermeket vállalók esetében a zenehallgatási szokások és a hanganyagokkal szemben felállított kritériumok érdemi változáson mennek keresztül, ami gyakran háttérbe szorítja a szülők saját zenei preferenciáit. Emellett az énidő csökkenése, a munka-magánélet egyensúly felborulása, valamint a stresszes életvitel negatívan befolyásolja a befogadási hajlandóságot és az érzelmi nyitottságot is.

A válaszadók 72%-a eltérő szempontok szerint választ zenét aktív és passzív hallgatáskor, a legmarkánsabb befolyásoló tényezőként pedig elsődlegesen az aznapi hangulatukat (62%) jelölték meg, míg nem elhanyagolható részük a fáradtságuk mértékét (20%) említette legmeghatározóbb aspektusként. Emellett a kitöltők több mint 31%-a hajlamos egy megterhelő nap végeztével könnyebben befogadható zenét választani. Ennek magyarázata lehet, hogy a kimerültségi szint emelkedésével csökken a figyelemfenntartás képessége és az értelmezési kapacitás.

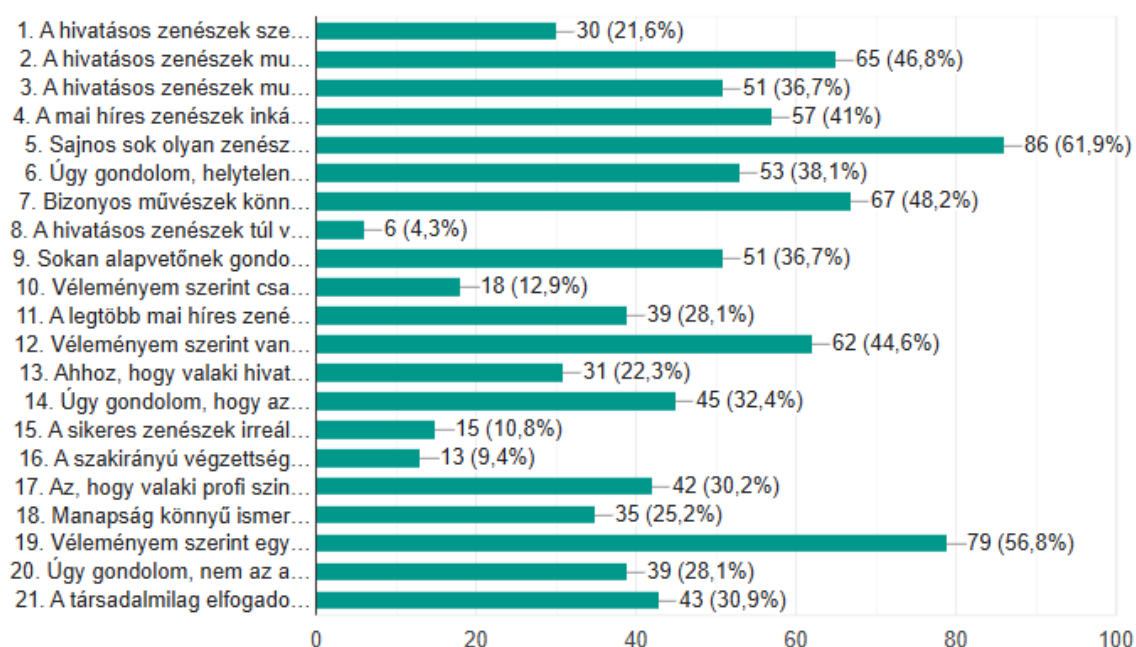
A 25 év alattiak körében kiemelkedő jelentőségű a társadalmi elfogadás iránti igény, 43.5%-uk döntésében nagymértékben közre játszik, hogy a szóban forgó dal összhangban van-e a kortársai által kedvelt művekkel. Ezzel szemben a 35 évnél idősebbek esetében az erre való hajlam mindössze a válaszadók 18.5%-ra jellemző.

A választási folyamat során az előadó hírneve is meghatározó tényezőnek bizonyul. A familiaritás anyagok előnyben részesítése kortól, nemtől és demográfiai elhelyezkedéstől függetlenül is markánsan megjelenik, s bár a kérdezettek több mint fele (55.7%) elsősorban nem a művész ismertségi szintje alapján választ, a teljes minta 55%-a mégis hajlamos a népszerű előadók anyagaira előbb kattintani.

A művészek általános megítélése

Az előadókról kialakított vélemény nagymértékben függ a kérdezettek iskolázottságától, illetve országon belüli elhelyezkedésüktől is. Vitathatatlanul eltérő eredményt kapunk egy jelentős mértékű kulturális élettel rendelkező városban tartózkodó, középiskolai vagy azt meghaladó végzettségre szert tevő csoport; illetve egy rosszabb életkörülmények között élő, alacsonyabb iskolai végzettségű falusi közösség esetében.

Kutatásom ugyan nem ért el az utóbbi társadalmi réteghez, az eredmények így is betekintést nyújtanak az értelmiségi réteg álláspontjába. A teljes mintára terjedő százalékos eloszlást a 2. ábra mutatja be (a kérdések listáját a csatolmány 6. táblázata tartalmazza).

2. ábra – A művészek általános megítélése Magyarországon

Forrás: Saját kutatás, 2025

Az eredmények alapján elmondható, hogy a kutatásban résztvevők összessége felismeri a szakmában való elhelyezkedés nehézségeit és összességében megértő magatartást mutat a zenészek irányába.

Az állítások közül a legmagasabb arányú egyetértés a hírnév nem megfelelő eloszlása tekintetében figyelhető meg, a válaszadók 61,9% százaléka véli úgy, hogy míg sok művész túlzott mértékű hírnévre tesz szert, addig a náluk esetlegesen tehetségesebb alkotók nem örvendenek megfelelő népszerűségnek. Ebből adódóan a kitöltők nagy hányada (56,8%) nem is ezen faktor alapján méri az előadók művészeti értékét.

További 48.2% elmondása szerint a jelenleg felkapott műfajban tevékenykedők helyzetelőnyre tesznek szert, ennek ellenére nem jellemző, hogy a zenészek által képviselt stílus alapján következtessenek a profizmus szintjére (38.1% helytelennek gondolja a szakértelem ilyen módú mérését). Emellett számottevő arányban kiemelik a hivatás megterhelő jellegét (46.8%) és felismerik a folyamatos alkotás elvárásának helytelenségét (36.7%) is, ugyanakkor ez utóbbi állítással közel kétszer annyi 35 év alatti ért egyet (63%), mint annál idősebb (37%).

A közösségi médiát a hírnévszerzés megkönnyítésével csupán 25% hozza összefüggésbe, többségük pedig az idősebb korosztályból kerül ki (60%) - ez feltehetően a digitális felületek működésének hiányosabb ismeretéből adódik. Továbbá a fiatalabb generáció jelentősen nagyobb része véli úgy (az egyetértők 62%-a 35 év alatti), hogy az ipar és a befogadó réteg egyaránt előnyben részesíti a társadalmilag elfogadott külsővel rendelkező előadókat, akik így könnyebben tehetnek szert hírnévre. A két eredmény közötti összefüggés a fiatalabb korcsoport aktív közösségi médiahasználatában keresendő, mivel ők első kézből tapasztalják a platformokra kerülő információ mennyiségét és a tartalmak megítélésnek dinamikáját, továbbá szembesülnek az emberek alapvetően negatív véleménynyilvánításra való hajlamával is.

Szakmai szempont – Kevert kutatás

A kutatás kvalitatív részében összesen 31 zenész vett részt: közülük 2 személy interjú alapján, a fennmaradó csoport pedig célzott kérdőív formájában osztotta meg szakmai tapasztalatait. A résztvevők részletes demográfiai adatait a 3. táblázat közli.

A kérdőíves kutatásban közreműködők többsége a pop műfaj hobbi szintű képviselője (58.6%), az eredmények

alapján népszerű továbbá a rock-metál (38%), a világzene (31%), illetve a klasszikus (24%) stílusban történő alkotás is. A válaszadók művészeti ágazatát – beleértve az elhivatottság mértékét és a domináns hangszer szerinti eloszlást -, a 2. táblázat szemlélteti.

2. táblázat – Szakmai kérdőív válaszadóinak demográfiai eloszlása

Forrás: Saját kutatás, 2025

Nem	Nő: 51.7% Férfi: 48.3%
Életkor:	Kiskorú: 6.5% 18-25 év: 38% 26-35 év: 29% 36-45 év: 16% 46-60 év: 9.7% 60 év feletti: <1%
Lakóhely:	Budapest: 71% Főváros agglomerációs körzete: 19% Város: 6.5% Fal: 3.5%

3. táblázat – A művészek megoszlása műfaj, domináns hangszer és elhivatottság értelmében

Forrás: Saját kutatás, 2025

Műfaj - Arány	Hangszerdominancia	Jellemző elhivatottság
Pop - 58.6%	Vokál	Hobbi célú
Rock/Metál - 38%	Gitár, Basszusgitár	Megélhetés célú
Világzene - 31%	Vokál	Megélhetés célú
Klasszikus - 24%	Billentyűs	Hobbi célú
Jazz - 20.7%	Billentyűs, Vokál	Megélhetés célú
Indie - 17.2%	Gitár	Hobbi célú
Blues - 13.8%	Gitár	Megélhetés célú
Egyéb - 16%	Vokál	Hobbi célú

A műfajok közötti százalékos megoszlás nagy részben tükrözi a zeneiparban jelenleg népszerű irányzatokat. A klasszikus zene kiemelkedő arányú reprezentáltsága elsősorban a hazai zeneoktatási rendszer jellegének tudható be, mivel az

előadók döntő többsége zeneiskolai intézményben kezdi művészeti tanulmányait, ahol jellemzően komolyzenei oktatás folyik. Ugyancsak igazolja a zeneiskolai képzés jelentőségét, miszerint a minta megegyező hányada rendelkezik ilyen jellegű tanulmánnyal (33.7%), illetve művészeti szakirányú végzettséggel.

Azonban a zenei készségek elsajátítása érdekében a művészek többsége továbbra is magántanárhoz fordul (55%), míg az autodidakta módon fejlődők aránya mindössze 17%. Ennek fő oka a privát órák által nyújtott kiemelt figyelem és az egyéni igényekre szabott anyag.

A szakmában való elhelyezkedési szándék kutatása során a kérdezettek több mint háromnegyed részének célja a szakmában való elhelyezkedés, ebből csaknem a fele szeretne kizárólagos bevételi forrásként tekinteni a zenélésre. Fontos hozzátenni, hogy az ebbe a kategóriába esők túlnyomó része 25 évnél fiatalabb (69.2%), ennek értelmében kevesebb negatív szakmai tapasztalattal rendelkezik.

„ott voltam alig 12 évesként, és eldöntöttem, hogy egész életemben itt (a színpadon) akarok lenni. Persze arról, hogy ez hogyan is működik, még nem sokat tudtam. (...) Naiv tiniként kerültem a szakmába, aki a zenében megtalálja önmagát, - persze utóbbi azóta sem változott, de sokszor nehezen találok vissza ahhoz az énemhez, aki azt a döntést meghozta.” (saját kutatás, személyes interjú, 2025)

Az elmondottak alapján tehát megállapítható, hogy sok esetben a szakma iránti elköteleződés megelőzi az ipar helyzetének reális felmérését. Az aktív művészi évek gyarapodásával a rálátás kiszélesedik, ekkorra azonban az egyén már jelentős energiát fektetett a hivatása kiteljesedésébe és igyekszik visszatérni pályaválasztásának alapmotivációjához.

A pályaválasztást meghatározó hajtóerő egyénenként eltérő, ezt mutatja a lehetőségek közel azonos arányú megoszlása is. Az önkifejezést a válaszadók 39%-a, a kreativitás alkotás általi megélését pedig a teljes minta egynegyede említette, míg sokan egyszerűen a zenei tevékenységek iránti szeretetre hivatkoztak (29%).

Zene üzleti csomagban – a kreatív szerepkörök kiszélesedése és következményei

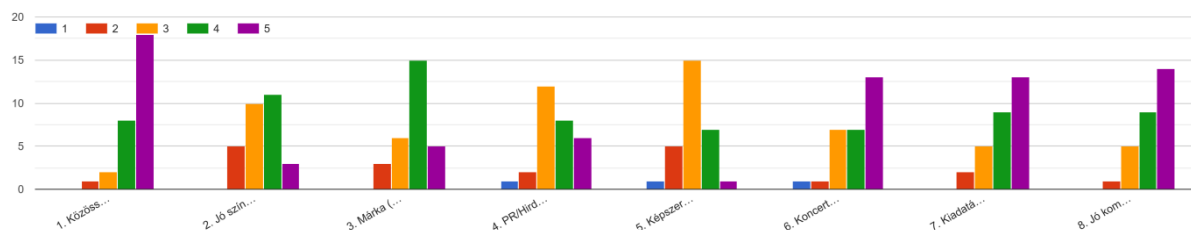
A zenéhez fűződő erős szenvedély és az alkotói indíték tehát adott. Az induló művészek számára a világháló kiemelkedő szerepet játszik a köztudatba való bekerülésben és a célközönség megtalálásában. A közösségi média stratégiai felhasználása azonban egyértelműen nehéz feladat. A közönség figyelmének felkeltése egy frissen alakult formáció esetében kihívást jelenthet, mivel a platformok bizonyos kritériumok alapján választják ki a felhasználók számára megjelenített anyagokat – ilyen a követési szám, a felkapott, más néven „trending” posztok figyelemmel követése és az azokhoz való csatlakozás elősegítheti a szélesebb közönség gyors elérését, ugyanakkor érdemes kiemelni, hogy ezek a tartalmak gyakran nem képviselnek különösebb értéket, így nem feltétlenül a releváns célcsoporthoz jutnak el.

Emellett a közösségi médiában népszerű tartalmak összetétele és a felhasználói szokások rendkívül gyorsan változnak, ezek naprakész ismerete és stratégiai alkalmazása folyamatos kutatást, tartalmak gyártását és szerkesztését igényel, amely jelentős mértékben csökkentheti az alkotói munkára fordítható időt.

A kutatás során a következő nem zenei készségekről kellett a kitöltőknek eldönteni, hogy azok birtoklása mennyiben elengedhetetlen egy induló művész esetében: 1. közösségi média működésének ismerete, 2. jó színpadi mozgás, 3. imidzs kialakítása, 4. hirdetési stratégiák ismerete, 5. alapszintű képszerkesztés és video vágás 6. koncertszervezés menetének ismerete 7. kiadási folyamatok ismerete, 8. jó kommunikációs készség. Az eredmények eloszlását a 6. grafikon szemlélteti.

5. grafikon – Nem zenei készségek fontosságának megítélése induló művészek esetében

Forrás: Saját kutatás, 2025

A válaszok alapján kijelenthető, hogy a felsorolt készségek többségét maguk az előadók is nélkülözhetetlennek tartják, vagy legalábbis úgy vélik, hogy ismeretük pozitív hatással lehet karrierjük alakulására. Ennek fényében az aktív közösségi médiajelenlét mellett számos egyéb szakterületen is bizonyos szintű ismerettel kell rendelkezniük – természetesen a zenei tudás mellett.

Felmerül azonban a kérdés, hogy mindez milyen hatással van a művészekre, illetve hogyan élik meg a különféle kiegészítő feladatok elvégzésének szükségességét. A témával kapcsolatban így vélekedett az egyik interjúalany:

„Szeretek ezzel foglalkozni, de ez így túl sok. Többet foglalkozok vele (képszerkesztés, közösségi média, koncertszervezés), mint magával a zenével – mindezt úgy, hogy én elméletileg zenész vagyok.” (saját kutatás, személyes interjú, 2025)

A művészek számára tehát nem csupán az jelent kihívást, hogy jelentős mennyiségű idő és energia vész el az alkotói folyamatokból, hanem az is, hogy ezeket a feladatokat önállóan, gyakran szakmai segítség nélkül kell ellátniuk.

”Azt már ne is említsük, hogy ezek (nem zenei feladatok) nagy része olyan, amit egy szakember igen szép összegért végez el. Én viszont ingyen csinálom, ami egyrészt bosszantó, illetve máshonnan veszi el az energiát.” (saját kutatás, személyes interjú, 2025)

Ennek értelmében felmerül a kérdés, hogy amennyiben az előadók túlterheltnek érzik magukat, miért nem bíznak meg külsős szakembert az energiájukat meghaladó feladatok ellátására. Fontos azonban kiemelni, hogy a kérdőív eredményei alapján a zenészek számára jelentős nehézséget jelent az instabil bevétel és az anyagi bizonytalanság (33%), valamint a megfelelő szakmai előrelépés hiánya (54%), amely sok esetben nem arányos a befektetett munkával. Ezt az interjúalany válasza is megerősíti:

„Azért, mert még ígyis jobban jár a zenekar, mint egy külsős felbérletével. Nincs annyi bevétel, hogy erre is jusson, a menedzser felbérletéhez még nincs elegendő hírnevünk - bár a koncertek egyre gyakoribbak. Egyre több a feladat és az elvárás.” (saját kutatás, személyes interjú, 2025)

A siker küszöbén, visszhang nélkül – a pályakezdők előrelépési dilemmái

A zenei pálya korai szakaszában gyakran elhangzó elvárás, miszerint az előadónak 'egy platón is tudni kell játszani'¹ - azaz bármilyen körülmények között, legyen az gyenge hangosítás, alacsony létszámú közönség vagy egyéb technikai nehézség – elvárt a professzionális és optimista hozzáállás, illetve a meggyőző előadásmód.

Ez a szemlélet azonban pszichológiai és morális terhet is jelenthet a művészek számára, különösen, ha nem társul hozzá megfelelő szakmai visszacsatolás, fejlődési lehetőség vagy bizonyos fokú megbecsülés. A magas színvonalú teljesítmény iránti elvárás – a körülményektől függetlenül - érzelmileg megterhelheti a zenészeket, a tartósan kedvezőtlen viszonyok fennállása esetén pedig a motiváció csökkenése is természetes következmény lehet.

A szakma gyakorlati működése szintén komoly kihívásokat állít a pályakezdők elé, a szükséges láthatóság és közönségbázis hiánya ugyanis sok esetben nagymértékben nehezíti a zenekarok előrelépését. Ahogyan azt egy zenei menedzser is megfogalmazta:

„Egy rendezvényszervező azt nézi, hogy mennyi embert tudsz prezentálni, fesztiválra pedig 300 ember alatt nem jutsz be előzenekarként sem, így sokan nem tudnak megmozdulni, csak ha egy nagyobb előadó felkarolja őket. És hogy ismernek meg? Leginkább online vagy menedzseri beajánlással – ezek közül legtöbbször egyik sincs kisebb előadóknak.” (saját kutatás, személyes interjú, 2025)

A családi és társadalmi kételyek hatása a pályaidentitásra

A művészi karrier mellett való döntés azonban sokak számára – különösen a hétköznapi szakmában dolgozók körében - önidegennek bizonyul. Bár a hallgatói kérdőív eredményei az iparág fontosságának felismerését és a szakmabeliekkel szembeni empátia jelenlétét mutatják, a zenészek nagy része számol be a hivatására irányuló rendszeres negatív megjegyzésekről (41.5%).

A vélemények mindenekelőtt a családtagoktól érkeznek és elsősorban a siker elérésének csekély esélyét hangoztatják, emellett gyakoriak a szakma fontosságának megkérdőjelezésére irányuló megjegyzések is (mindkét esetben az előfordulási arány 69%). Továbbá a minta

¹ 'platón is tudni kell játszani': a zeneiparban gyakran használt, informálisan megjelenő kifejezés, amely arra utal, hogy az előadóknak a legkedvezőtlenebb technikai és szervezési feltételek mellett is képesnek kell lenniük magas színvonalon teljesíteni. A „plató” ebben a kontextusban a helyszín alacsony minőségére utal, amely szimbolikusan képviseli a kezdő zenészek számára jellemző körülményeket.

teljes egésze találkozott már olyan személlyel, aki irigységet táplál a művészek 'hobbi-szakmája' iránt. (saját kutatás, 2025)

Trendformálók és kapuőrök – A helyszínek szűrő szerepe az zenészi érvényesülésben

Természetesen nem csak a közönség rendelkezik erőteljes véleménnyel a zenészekről és produkcióikról. Egy hazai zenei menedzser tapasztalatai szerint a koncerthelyszínek nem elhanyagolható része olyan elvárásokat szab a fellépési lehetőségek biztosítása során, melyek művészeti értelemben nem állnak közvetlen kapcsolatban a produkció zenei értékével (saját kutatás, személyes interjú, 2025). Ilyen tényezők lehetnek például az előadók neme vagy származási országa.

Mivel ezek a feltételek gyakran a zenészek által nem befolyásolható adottságokra vonatkoznak, az azoknak való megfelelésre az előadóknak csekély ráhatásuk van. Amennyiben pedig nem veleszületett tulajdonságokról van szó – például az egyén öltözködési stílusáról, a felállás imidzséről vagy az általuk közvetített értékekről –, azok megváltoztatása sok esetben a művészi önazonosság és az alkotói hitelesség módosítását is magában foglalná.

„Nem egyszer fordult elő, hogy helyszíntől azt a választ kaptam, hogy 'Meghallgattam, nagyon jó az anyag - kár, hogy női énekesetek van. Másként jöhetnétek.' De sok helyről tudok, ahova csak azok juthatnak be, akik jóban vannak a tulajjal és a zenéjük kifejezetten passzol az ő ízléséhez.” (saját kutatás, személyes interjú, 2025)

Emellett meglátása szerint a kínálat irányítja a keresletet, így a koncerthelyszínek meghatározó szerepet játszanak a trendek kialakulásában is (saját kutatás, személyes interjú, 2025). Ennek alapján jelentős mértékű művészeti visszatartásról beszélünk, hiszen azok az előadók, akik hatáskörükön kívül eső tényezők miatt nem jutnak más formációkkal megegyező mértékű lehetőséghez, értelemszerűen nem is lesznek annyira keresettek, ez pedig a szubkultúra és az underground színtér további elszigetelődéséhez vezethet.

„Évek óta minden erőfeszítésemmel igyekeztem a stílusban elhelyezkedni, de sosem jutottam a pubok szintjénél tovább. Jött egy lehetőség, amivel a teljes állású előadók körébe léphettem, a műfaj viszont nem én voltam. Elvállaltam, de szomorú, hogy a szintlépéshez teljes irányzatváltás kellett.” (saját kutatás, személyes interjú, 2025)

A média szerepe

A szakmán kívül eső, laikus befogadók körében elterjedt az a nézet, miszerint a tehetségkutató műsorokban való részvétel hatékony eszköze lehet a zenészi karrier

elindításának, mivel ezek a médiumok rövid időn belül széles közönség elérését teszik lehetővé. Ennek következtében gyakran ösztönzik az előadókat a részvétel megfontolására – többnyire természetesen segítő szándékkal. Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy az internetes platformok által kínált tartalomválaszték és a megjelenő anyagok személyre szabhatósága következtében a televíziós csatornák nézettsége egyre csökken, fogyasztóik demográfiai összetétele pedig jelentős átalakuláson megy keresztül.

Emellett a média hajlamos a valóság különböző szerkesztési technikák révén való eltorzítására, ezzel fokozva a drámai hatást és növelve a közönségmegtartás esélyét. Továbbá a rejtett reklámokkal és a nézők aktív részvételére ösztönző stratégiákkal - például szavazat küldésével – a médiumok képesek maximalizálni a csatorna profitját és a vállalatok reklámbevételét.

Ezen felül a tehetségkutatók által kínált szerződések erőteljes kontrollt gyakorolnak az előadók szakmai pályafutásának alakulására. A szerződötetett zenésznek alkalmazkodnia kell a műsor által meghatározott zenei stílushoz, repertoárhoz, megjelenéshez, illetve fellépésekhez. Ennek következtében a közvélemény egy stabil képet alakít ki a művésről, amely hosszú távon meghatározhatja a róla alkotott társadalmi percepciót. Bár a szerződés lejárta után az előadó szabad döntéseket hozhat karrierjével kapcsolatban, a közvélemény már a munkásságához társított egy imidzset, amelytől való eltérés – például egy jelentősebb arculatváltás – negatív fogadtatásban, közönségvesztésben vagy akár szakmai visszalépésben is megnyilvánulhat.

Az említett dinamikai működés nem csupán a művészeti szabadságot korlátozhatja, hanem komoly hatással lehet a zenészek mentális egészségére is. A folyamatos nyomás, a média manipulatív jellege és a karrier irányításának külső kontrollja krónikus stresszt, szorongást és kiégést eredményezhet, amelyek hosszútávú fennállása negatívan befolyásolhatja az alkotók személyes és szakmai életét is.

„Igazából ott áru vagy, amiből bevételt generálnak és nincsen önrendelkezésed. Gyakorlatilag föl vagy építve, és ha ettől eltérőt akarsz csinálni, akkor a közönség nem azt szokta meg, tehát kezded előlről nulla segítséggel, viszont az embereknek már van véleményük rólad, ergo a 'tisztá lapot' felejtsd el.” (saját kutatás, interjúalany, 2025)

Belső feszültségek

„Ami a színpalak mögött történik, szembemegy mindazzal, amiről a zenének szólnia kéne. Azt várná az ember, hogy legalább a művészek segítik egymást, mert átérzik egymás helyzetét. Ennek ellenére még felálláson belül is sok az aláásás és feszültségkeltés – ez csak tovább rombol mindenkit.” (saját kutatás, interjúalany, 2025)

Így beszélt az interjú során megkérdezett egyik előadó a szakmabeliek közötti viszonyokról. Sokan azt gondolnák, hogy a közös célok, a helyzet teljes körű megértése és a hasonló érdeklődési kör egy összetartó, egymást támogató közeget alakítanak ki. Ezzel szemben számos szakmabeli emeli ki a művészek közötti rivalizálás megjelenésének szinte állandó jelenlétét, amely gyakran még az azonos formációban tevékenykedők között is megjelenik.

„Rengetegszer hívnak fel a zenészeim egy másik taggal kapcsolatos veszekedés vagy probléma miatt, és órákon keresztül próbálom kibékíteni őket. Persze normális a nézeteltérés, de sokszor csak az jár a fejemben: most akkor lesz zenekar holnap is, vagy feloszlanak?” – tette hozzá személyes tapasztalatait egy hazai menedzser (saját kutatás, interjúalany, 2025). Természetesen a belső konfliktusok bizonyos esetekben elkerülhetetlenek – például amikor egy tag felkészületlensége vagy megnyilvánulása a zenekar megítélését veszélyezteti. A beszámolók alapján azonban ezek a helyzetek csupán a nézeteltérések kisebb hányadát teszik ki. Az okok mélyebb megértéséhez fontos kiemelni az iparág kompetitív jellegét, valamint azt, hogy a túltelítettség elkerülése miatt a lehetőségek – például a fellépések vagy támogatások – száma korlátozott.

A feszültségek hátterében megannyi tényező is meghúzódhat. Mindenki a saját helyét keresi egy eleve szűkre szabott térben és igyekszik érvényesülni, az előrelépés reményében kialakult versenyhelyzetek során pedig – akár tudatosan vagy ösztönösen – könnyen előfordulhat, hogy saját esélyeik növelése érdekében megpróbálnak más előadókat háttérbe szorítani. A cél elérése iránti motiváltság, illetve más zenész sikeréből fakadó irigység sokszor elegendő ahhoz, hogy egy addig stabilnak gondolt együttműködés is megromoljon.

„Egy időben folyamatos stressz alatt voltunk. Egy koncert közepén a vezető mosolyogva az egyik tag fülébe súgta, hogy ki van rúgva. A fellépés után kiderült, hogy 'csak viccelt', de azért rezdületlen arccal tovább játszani egy ilyen helyzetben emberpróbáló.” (saját kutatás, interjúalany, 2025)

Emellett a személyiségbeli különbségek, a konfliktuskezelési készségek hiánya, vagy az alkotói döntéshozatal körüli nézeteltérések is komoly súrlódásokhoz vezethetnek, különösen azokban az esetekben, amikor nincs egy külső mediáló fél (például menedzser), aki segíthet az ellentétek feloldásában.

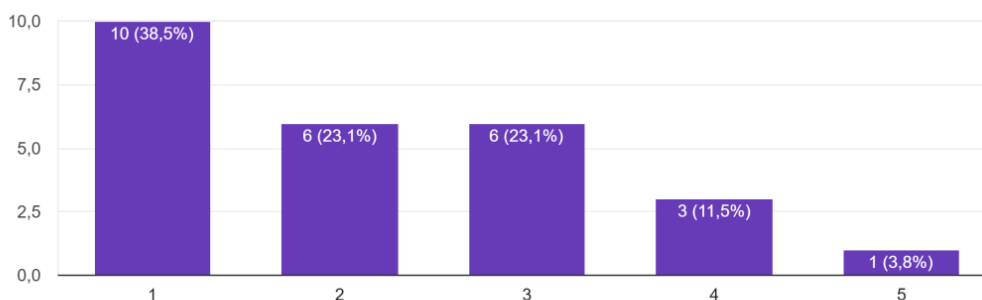
„A backstage-ben gyakran hallani másik társzenekarról folytatott kisszerű vagy alattomos beszélgetést, de volt, hogy formáción belül egy személy előszeretettel ugrasztott egymásnak tagokat és terjesztett hazugságokat más zenészekről.” (saját kutatás, interjúalany, 2025)

Mindezek együttesen hozzájárulnak ahhoz a feszült légkörhöz, amely nemcsak a közös munkát nehezíti meg, hanem hosszú távon akár egy felállás fennmaradását és az alkotás minőségét is veszélyeztetheti. Bár a művészi közeg sok esetben inspiráló és támogató közösség is lehet, a túlterhelt és versenyalapú réteg esetenként hajlamos maga ellen fordulni és saját helyzetén tovább nehezíteni.

A siker árnyalatai a zenészidentitás viszonylatában

A kutatás során kapott válaszok alapján egyértelműen kirajzolódott, hogy a zenészi identitás szorosan összefonódik az előadóművészi tevékenységgel. A válaszadók többsége – beleértve a zenei foglalkozást jelenleg nem főállású munkakörben végzőket – egyértelműen alacsonyabb értékű sikerélményként tekintene arra, ha hosszabb távon nem tudna előadóként elhelyezkedni, ehelyett más zenei jellegű munkakörben (például zenetanárként vagy hangmérnöként) érvényesülhetne, a kitöltők legnagyobb hányada pedig egyáltalán nem nevezne pozitív eredménynek egy hasonló jellegű karrierváltást.

11. Amennyiben célja, hogy előadóművészként érvényesüljön, viszont végül a zenei szféra egyéb ágában tudna elhelyezkedni (pl. zenetanár, rendezv...meg sikerként karrierjét/mennyire lenne elégedett?
26 válasz

6. grafikon – A siker fogalmának értelmezése zenészek körében

Forrás: Saját kutatás, 2025

Ennek értelmében részben cáfolható az álláspont, miszerint az iparág bármely szegmensében való szerepvállalás sikernek tekinthető. Míg ez az állítás bizonyos esetekben igaz, az eredmény rámutat arra a különbségre, amely a művészi önmegvalósítás és a szakmai integráció pusztá lehetősége között húzódik. Az előadói kiteljesedés megghiúsulása sok esetben kudarcélményként hathat a művészekre – különösen, ha hosszú éveket fektettek karrierjük felépítésébe.

A pályaelhagyás mögötti motivációk

A kutatásban részt vevők válaszai szerint a zenészek pályaelhagyásának hátterében egyértelműen nem az elhivatottság hiánya (1%) vagy a kiszámíthatatlan bevétel (28.6%) áll; sokkal inkább a zeneipar jelenlegi működéséből fakadó nehézségek indokolják (57%) a pályamódosítást (saját kutatás, 2025).

A kérdőívet kitöltők visszajelzései szerint az energiabefektetéssel gyakran nem arányos előrelépés, illetve a szakmát övező morális dilemmák – például a hitelesség feláldozása vagy a személyes értékrenddel nem összeegyeztethető kompromisszumok – mind olyan tényezők, melyek a zenei közeg elhagyására készíthetnek tehetséges és elkötelezett művészeket is. A 4. táblázat jól ábrázolja a válaszadók hivatásának negatív hatásait.

Mentális egészség

Az ipar hiányosságainak megtapasztalása, az anyagi bizonytalanság, illetve a folyamatos teljesítménykényszer könnyen kihatással lehet a zenészek mentális állapotára. Freudemberger (1974) meghatározása szerint a kiégés-szindróma a krónikus érzelmi megterhelések, stresszek nyomán fellépő fizikai, mentális, emocionális kimerülés, mely a reménytelenség és az inkompetencia érzésével jár, és melyet a saját személyre, munkára, illetve másokra vonatkozó negatív attitűdök jellemeznek. (pp.159-161).

Kiégés	55.2%
Önbizalomhiány/Tudás megkérdőjelezése	72.4%
Depresszió	41.4%
Szorongás	62.1%
Szerhasználat/Önkárosító tevékenység	31%
Insomnia/Krónikus alváshiány	34.5%
FOMO	37.9%
Túlzott perfekcionizmus	65.5%
Külső negatív megítélés	37.9%
Reményvesztettség, lemondás	55.2%
Krónikus stressz	51.7%
Anyagi bizonytalanság	55.2%
Nem tapasztalt negatív érzést	3.4%

4. táblázat – A zenészek mentális egészsége, hivatásból adódó negatív érzelmek előfordulási gyakorisága

Forrás: Saját kutatás, 2025

A koncertek és az azokra való felkészülés jelentős mértékű nyomást és intenzív szellemi megterhelést ró az alkotóművészekre. A feladatok sokasága, valamint a hozzájuk társuló magárahagyottság érzés és felelősségtudat túlterheltséghez vezethet. Emellett a pályán elhelyezkedők többsége alapvetően magas elvárásokat támaszt saját tudásával és teljesítményével szemben – a válaszadók 65.5%-a túlzott perfekcionizmusról számol be -, hivatásuk iránt pedig kifejezetten elkötelezettek. E tényezők következtében az előadók hajlamosak átlépni pszichológiai és fizikai határaikat a céljaik elérése, illetve a külső és belső elvárásoknak való megfelelés érdekében, ami gyakran alkalmatlanság-érzést és elégedetlenséget idézhet elő (Orzel, 2010). A kutatás eredményei alapján a hazai előadók több mint fele (55.2%) számolt be hivatásából adódóan kiégésről, emellett magas arányban említették a szorongást (62.1%), míg legjellemzőbb érzésnek az önbizalomhiány (72.4%) bizonyult.

Természetesen a kialakuló emocionális jelenségek személyiségtől függően akár maladaptív megküzdési stratégiákhoz is vezethetnek, melyeket tovább fokoz a reményvesztett és lemondó attitűd. Az interjúban kérdezett zenész a következőképp számolt be nehézségeiről és tapasztalatairól:

„Ha egyszer elindulsz lefelé, könnyen a gödör mélyén találod magad. A nyári szezon végére általában kiégtek, a téli koncerthiány miatt eluralkodik rajtam a depresszió, illetve nem segít az sem, hogy a szakma tele van rekreációs szerhasználókkal, így egy mentálisan instabilabb zenész segítségkérés helyett még több problémát akaszt saját nyakába.” (saját kutatás, interjúalany, 2025)

Egy másik előadó a depresszió, a kiégés és a szorongás közötti kapcsolatot emelte ki:

„A terhelés miatt kiégtem, így kevésbé voltam hatékony és megrekedt a zenekar. Elkezdtem szorongani, már éjjel sem aludtam. A fáradtság miatt többet hibáztam, ami rontott az önbizalmamon. Végül depressziós lettem, de a bizonyítási vágyam miatt csak még tovább hajszoltam magam. Ez egy ördögi kör.” (saját kutatás, interjúalany, 2025)

Összegzés

A zeneipar és a művészek társadalmi megítélése jelentős változásokon ment keresztül az elmúlt évtizedekben, és bár a vélemények továbbra is széles spektrumon mozognak, összességében javuló tendencia figyelhető meg. A gazdaságilag nehéz helyzetben levő ipar

általános problémái, valamint a technológiai változások és a felgyorsuló életmód okozta kihívások azonban egyértelműen negatívan befolyásolják a szakmabeliek helyzetét.

A kutatás alapján a zenészek karrierje során különböző kimenetek figyelhetők meg, amelyek a művészek személyiségét, tapasztalatait és környezetüket figyelembe véve az alábbi általános kategóriák egyikébe csoportosíthatók:

Elkerülés: amennyiben az adott előadó személyisége alapvetően alkalmas a pályán való helytállásra, így képes elkerülni a túlzott mértékű negatív tapasztalatszerzést.

Megrekedés vagy pályaváltás: olyan mennyiségű vagy mértékű nehézségek és negatív élmények az elhelyezkedés során, amelyekkel a művész nem képes megküzdeni, így nem történik szakmai áttörés és potenciálisan pályaelhagyás mellett dönthet.

Megküzdés: ebben az esetben a zenész a kihívásokkal szembesülve képes személyiségbeli reformra és fejlődésre. A tapasztalt kihívásokat végül pozitív vagy szükségszerű változásokként éli meg, amelyek erősíthetik művészi identitását és önértékelését.

Fontos kiemelni, hogy a nehézségek ellenére a zene által az ember továbbra is képes kapcsolódni, kifejezni és hatni. A zenészek – bár gyakran láthatatlanul – a kollektív élmény egyik legfontosabb formáját teremtik meg. Az ipar sokszor rideg mechanizmusaitól és a közönség figyelméért folytatott versenytől függetlenül továbbra is akadnak pillanatok, amikor minden visszatér az alapokhoz: legyen az egy dallam, egy emlék vagy érzés.

Ez a dolgozat nem csupán a művészi lét kihívásait kívánta feltárni, hanem egyúttal reflektálni is arra, hogy mit jelent alkotónak lenni napjaink gyorsan változó világában.

A zajon túl, a statisztikák és trendek mögött végső soron ott a kérdés: kinek zenélünk, és miért? A közönségért, önmagunkért, vagy valami megfoghatatlanért, ami csak a művészet által nyer értelmet? Ebben a térben az identitás állandó mozgásban lévő lenyomata annak, amit épp megélünk. A zenész egyszerre alkotó és termék, résztvevő és közvetítő.

Mindez azonban nem jelenti azt, hogy a zene elveszíti lényegét – épp ellenkezőleg. Meggyőződésem, hogy bár a körülmények és igények átformálódtak, az alkotói ösztön, a kifejezni vágyás, és az ebből fakadó kapcsolatteremtés mindig érvényt szerez magának – ha másképp nem, hát csendesen, de megingathatatlanul.

A fenntarthatóbb művészi működés azonban hosszú távon akkor válhat elérhetővé, ha az ipar szerkezete és a társadalmi megítélés is nyitottabbá válik az alkotás komplex szükségleteinek megértésére és támogatására.

Hivatkozások

Adorno, T. W. (1970). *A zenével kapcsolatos magatartás típusai* (2. fejezet) (T. Dezső, Trans.) Elérhető: http://szociologia.eu/sites/default/files/hir_csatolmanyok/theodor_adorno_a_zenevel_kapcsolatos_magatartas_tipusai.pdf

Allan, S. (2024). Luminare celebrates Women's History Month: Behaviors of a female live music fan. *Luminare*. Elérhető: <https://luminatedata.com/blog/luminare-celebrates-womens-history-month-behaviors-of-a-female-live-music-fan/>

Bonde, L. O., Juel, K., & Ekholm, O. (2018). Associations between music and health-related outcomes in adult non-musicians, amateur musicians and professional musicians. *Nordic Journal of Music Therapy* 2018(4). <https://doi.org/10.1080/08098131.2018.1462907>

Czapák, Z. (2020). *Maldaptív közösségi média használat összefüggései a testkép- és evészavarokkal*. In Szemán-Nagy, A. (szerk.), Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar. Debrecen: Debreceni Egyetem. Elérhető: <https://dea.lib.unideb.hu/items/b67ff25c-34f3-4c7f-b25d-4e29288d9492/full>

Endometriosis Foundation of America. (2018, March 20). *Halsey's speech at the 2018 Blossom Ball* (video). Youtube. https://www.youtube.com/watch?v=v__cygbFdfs

Ernst & Young. (2011). *Economic contribution of the venue-based live music industry in Australia*. (p. 23) ARPA AMCOS. Elérhető: https://assets.apraamcos.com.au/images/PDFs/About/National-Live-Music-Research_sept2011.pdf

EUROPEAN COMMISSION (2007): *European Cultural Values (Special Eurobarometer 278)*. European Commission, Bruxelles. <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/477>

Fodor, M. (2015). A zene szerzői jogi szabályozása – különös tekintettel az online zenehallgatásra. *Infokommunikáció és Jog*, 13(3), 96-102. https://www.epa.hu/03000/03056/cikk/2015_03_osz/06_zene_szerzoi_jogok.pdf

Freudenberger, H. J. (1974). *Staff burnout*. *Journal of Social Issues*, 30(1), (pp. 159-165). <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.1974.tb00706.x>

Gross, S. A., & Musgrave, G. (2020). Chapter 2: Sanity, Madness and Music. In *Can Music Make You Sick?* (pp. 33-36). Westminster: University of Westminster Press <https://doi.org/10.2307/j.ctv199tddg>

IFPI. (2023). *Engaging with music 2023: A global report*. International Federation of the Phonographic Industry. https://www.ifpi.org/wp-content/uploads/2023/12/IFPI-Engaging-With-Music-2023_full-report.pdf

Jim, C. (2017). *The World's Broken Workplace* California: USA. <https://news.gallup.com/opinion/chairman/212045/world-broken-workplace.aspx>

Karner, O., Kiss, M., Perger, M., Füleki, B., Franczia, N., Török, L., & Sebő, T. (é.n.). *Magyarországi Felsőoktatásban Tanuló Hallgatók Mentális Jóllétének Felmérése* (kutatási

beszámoló). Felsőoktatási Tanácsadási Egyesület. Elérhető: https://fate.hu/wp-content/uploads/2020/12/Kutatas_Beszamolo.pdf

Kató Sz., & Nagy B. E. (2016). Jövőre irányuló kogníciók kapcsolata a mentális egészséggel fiatalok körében. In Vargha, A. (szerk.), *Múlt és jelen összeér* (pp. 124-125). Pécs: Magyar Pszichológiai Társaság

Kántor, S. (2021). A kulturális programkínálat megítélése a kultúrafogyasztás tükrében: Vizsgálatok Debrecen, Győr és Veszprém egyetemistái körében. *Turisztikai és Vidékfejlesztési Tanulmányok*, 6(3), 76 – 91. Elérhető: <https://www.turisztikaitanulmanyok.hu/2021/10/25/kantor-szilvia-a-kulturalis-programkinalat-megitelese-a-kulturfogyasztas-tukreben-vizsgalatok-debrecen-gyor-es-veszprem-egyetemistai-koreben/>

Kristóf, L., & Kmetty, Z. (2019). Szereti ön Vivaldit? Zenei ízlés és társadalmi státusz. *Szociológia Szemle* 29(2), 54-57. <https://doi.org/10.51624/SzocSzemle.2019.2.3>

Központi Statisztikai Hivatal. (2025). *Fogyasztói árak, 2024. december*. <https://www.ksh.hu/gyorstajekoztatok/far/far2412.html>

Live Music Office. (é.n.). *Live music attendance*. Live Music Office. <https://livemusicoffice.com.au/lmo-research/live-music-attendance/>

Márkus, M., Szűcs, E., Takács, T. & Matkó, A. (2014). A reklámok befolyásoló hatása. *Debreceni Műszaki Közlemények*, 2014(2). Elérhető: https://dea.lib.unideb.hu/bitstream/handle/2437/211998/file_up_matko.pdf?sequence=1

Orzel, H. J. (2010). *Undergraduate Music Student Stress and Burnout*. San José State University. https://scholarworks.sjsu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=4884&context=etd_theses

ProArt Szövetség a Szerzői Jogokért. (2019). *A magyar zeneipar helyzetképe 2019 – Zeneipari Jelentés*. ArtisJus. https://www.artisjus.hu/wp-content/uploads/2019/07/ProArt_ZeneipariJelentes_hirlevel_20190424.pdf

ProArt – Szövetség a Szerzői Jogokért. (2023). *Zeneipari jelentés 2023*. <https://zeneipar.info/letoltes/proart-zeneipari-jelentes-2023.pdf>

Sulyok, J., Madarász, E., & Lőrincz, K. (2024). A zene hatása a társadalomra és a fiatalokra. *Corvinus Bulletin*, 2024(4), 17-27. <https://www.uni-corvinus.hu/downloads/a64b.1jwesia/2.tbulletin-2024-04-sulyok-judit-madarasz-eszter-lorincz-katalin.pdf>

Sulyok, J. (2010). A magyar lakosság fesztivállátogatási szokásai. *Turizmus Bulletin*, 14(3), 2. <https://doksi.net/hu/get.php?lid=29621>

Várad, J. (2022). *A zenehallgatás társadalmi dimenziói*. <https://doi.org/10.5434/9789634902171/4>

Vukovich, G. (2018). A foglalkozások presztízse In Janák K. (szerk.), *Mikrocenzus 2016* (pp. 8-10). Központi Statisztikai Hivatal. Elérhető: https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/mikrocenzus2016/mikrocenzus_2016_13.pdf

Wesseldijk, L. W., Ullén, F., & Mosing, M. A. (2019). The effects of playing music on mental health outcomes. *Scientific Reports*, 9(1), 14151. <https://doi.org/10.1038/s41598-019-49099-9>

Csatolmányok:

6. táblázat – Élőzenére való igény eloszlása a válaszadók demográfiai elhelyezkedése, részvételéhez fűződő anyagi szempontok és a domináns műfaj szerint

Forrás: Saját kutatás, 2025

Elhelyezkedés	Anyagi állapothoz kötött	Feltétel nélküli résztvevők	Összesen	Ebből pop
Budapest és agglomerációs körzete: 82 fő	31.7%	31.7%	63.4%	56%
Város és falu: 57 fő	33%	19%	52%	43%

5. táblázat – Társadalmi kérdőív: A zenészek megítélésére vonatkozó állítások és az egyetértés százalékos aránya

Forrás: Saját kutatás, 2025

Állítás	Egyetértés aránya
1. A hivatásos zenészek szerencsések, hiszen a hobbijukból élhetnek.	23%
2. A hivatásos zenészek munkája megterhelő.	46%
3. A hivatásos zenészek munkáját és energiabefektetését nem értékelik eléggé.	36%
4. A mai híres zenészek inkább közszereplők, mint művészek.	41%
5. Sajnos sok olyan zenész van, aki túlzott hírnévre tesz szert, míg náluk tehetségesebbek alig kapnak figyelmet.	62%
6. Úgy gondolom, helytelen dolog az alapján rangsorolni a hivatásos zenészek profizmusát, hogy mely műfajban tevékenykednek.	38%
7. Bizonyos művészek könnyebben megélnék a zenéjükből, mivel a jelenleg felkapott stílusban alkotnak.	48%
8. A hivatásos zenészek túl vannak értékelve.	4%
9. Sokan alapvetőnek gondolják a zenét és a folyamatosan újuló kínálatot, pedig ez sok munkával jár.	37%
10. Véleményem szerint csak az számít hivatásos zenésznek, aki meg tud élni a művészetéből.	13%
11. A legtöbb mai híres zenész nem a tehetségének/profizmusának köszönheti azt, hogy befutott.	28%
12. Véleményem szerint van szintbeli (nehézségbeli) különbség a műfajok között.	45%
13. Ahhoz, hogy valaki hivatásos zenész legyen, szükséges, hogy zenei tanulmányokat végezzen (nem autodidakta módon).	22%
14. Úgy gondolom, hogy az az igazán jó zenész, aki saját maga is tud dalt írni/komponálni.	33%
15. A sikeres zenészek irreálisan sok pénzre tesznek szert.	11%
16. A szakirányú végzettséggel rendelkező zenészeket jobban elismerem, mint az autodidakta módon tanult társaikat.	9.5%
17. Az, hogy valaki profi szinten játszik az adott hangszeren, még nem elegendő ahhoz, hogy művész legyen.	31%
18. Manapság könnyű ismertségre szert tenni, hiszen szinte mindenki számára elérhető a közösségi média és az internet.	26%
19. Véleményem szerint egy zenész profizmusa/művészetének értéke nem mérhető a hírneve mértékével.	56.5%
20. Úgy gondolom, nem az az igazán lényeges egy jó zenészben, hogy mennyire játszik virtuóz szinten.	28%
21. A társadalmilag elfogadott külső tulajdonságokkal bíró zenészek előnyt élveznek, ha elismertté szeretnének válni.	31%